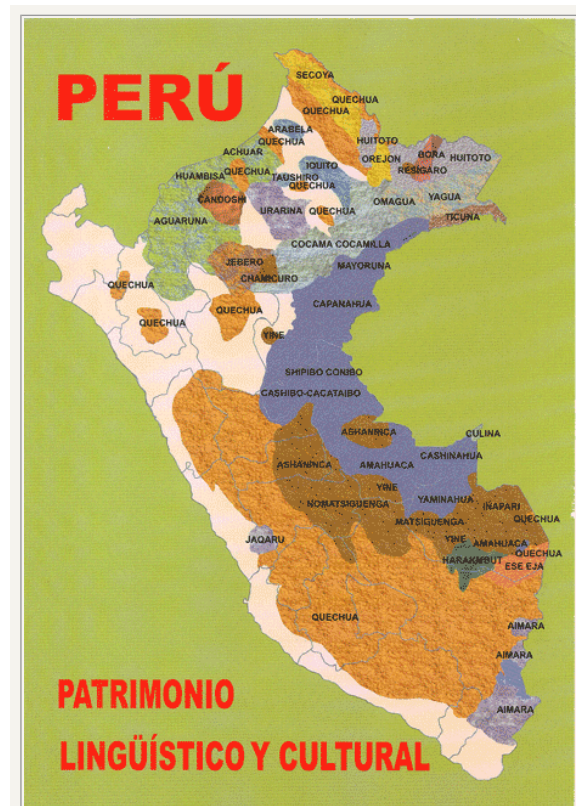

SPROGMUSEET

Redaktør: Ole Stig Andersen

Quechua: Ikke kun små sprog er i fare for at uddø!

 Af [Susanne Jacobsen Pérez](#) 30. januar 2010 • I kategorien [Sprogpolitik](#) •

Perus indfødte sprog. Quechua er de orangebrune områder. Med små fire mio mennesker er det Perus største indfødte sprog, og med yderligere små fire mio i nabolandene er det også Sydamerikas største indfødte sprog. Det er det største indianersprog overhovedet. (Kort: formabiap.org)

bekende, hvilken side de holdt med. Sprogpolitik, som indtil da hovedsageligt havde været et politisk emne for de indianske organisationer, var kommet på de store nationale avisers forsider.

Hilaria Supa og María Sumire holdt fast i deres ret og blev ved med at tale quechua i kongressen. Det førte til heftige debatter blandt kongresmedlemmerne om muligheden for at tale andre sprog end spansk i kongressen. Modstanderne ville få dem til at tale spansk med det argument at Supa og Sumire godt kunne tale sproget, og at det var nemmere hvis der kun var ét sprog i kongressen. En af de mere seriøse diskussioner handlede om hvordan grundlovens artikel 48 om officielle sprog skulle fortolkes:

“De officielle sprog [i Peru] er spansk og, i de områder hvor de fremhersker, også quechua, aimara og de andre oprindelige sprog, ifølge Loven.” (Constitución Política de la Nación, art. 48).

En del parlamentarikere mente at quechua ikke var et fremherskende sprog i hovedstaden [Lima](#), og at det derfor heller ikke havde nogen berettigelse i kongressen. Dette argument holder dog ikke, da Lima på grund af den massive migration fra land til by i dag har flest personer med quechua som modersmål i Peru.

Andre mente at kongressen fungerer uafhængigt af den by, den placeres i, og at alle sprog derfor har samme status. Nogen refererede til tidligere grundlove hvor quechua havde haft samme officielle status som spansk, og derfor burde kunne bruges i kongressen. Og andre igen gjorde opmærksom på Perus internationale forpligtelser, herunder sproglige rettigheder. Debatten endte med en sejr til Supa og Sumires lejr, og allerede i august 2006 blev det besluttet at der skulle indføres [permanent oversættelse](#) mellem quechua og spansk i kongressens plenariemøder.

Alligevel kunne man to år senere i den nationale avis “El Comercio” stadig [læse](#):

[Quechua](#) er et sprog der tales af omkring otte millioner mennesker i Sydamerika. Alligevel mener UNESCO at det er et truet sprog. Kan det virkelig lade sig gøre at udrydde så stort et sprog?

I juli 2006 stod [Hilaria Supa](#) og [María Sumire](#) og skulle aflægge deres troskabsed som nyvalgte politikere i den peruanske kongres. Som de første nogensinde havde de anmodet om at gøre dette på quechua som er deres modersmål. Desværre stod de ikke over for en formand der anerkendte deres rettigheder. Deres erklæringer blev i flere omgange underkendt med den begrundelse at formanden ikke kunne vide hvad de havde sagt. Det endte med at de var nødt til at aflægge eden på spansk.

Denne begivenhed viste med al tydelighed hvor ilde det stod til, ikke kun med quechua, men med Perus i alt [42 indianske sprog](#). Den systematiske diskrimination af landets oprindelige befolkning gennem flere hundrede år blev fremført for åben skærm, og det var som om befolkningen, mediernes og politikerne endelig var nødt til at

María Sumire og Hilaria Supa (Foto: livinginperu.com)

Seneste sprognyheder

4/5	Sprogforskerne fandt en skat i skoven politiken.dk
27/4	Lille indsats styrker småbørns sprog www.dr.dk
26/4	Lad os komme det danske 'jantekomma' til livs politiken.dk
23/4	Ud med sproget - Berlingske Mener www.b.dk
20/4	Unikt runefund i centrum af Odense videnskab.dk

21/8	Yolotli women's choir works to save Mexico's indigenous music mexiconewsdaily.com
20/8	INDIGENOUS PEOPLE INSIST ON EQUALITY OF ALL RIGHTS www.dailynews.lk
19/8	Friday essay: the untold story behind the 1966 Wave Hill Walk-Off theconversation.com
/	dirisujesse.wordpress.com
18/8	The Nigerian Pidgin English – dirisujesse&#039;blog dirisujesse.wordpress.com

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sprogmuseet.dk på et større kort

Mere i kategorien 'Sprogpolitik'

Den belgiske sprogrænse – en gordisk knude
 Finsk-ugrisk identitet
 Svensk kamp mod engelsk sprogimperialisme
 Eskimoisk i Fjernøsten

Nye kommentarer

Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?
 Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish
 Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet
 Mads Haupt til Er det forkert at splitte sammensatte ord?
 Monica Scheuer til Jødiske efternavne
 jane til Jødiske efternavne
 InglêS til Sprogene i Mozambique
 Birgit Eggert til Hvad er der blevet af Maren?
 Grethe Movsing til Hvad er der blevet af Maren?
 Henrik Klindt-Jensen til Ded borriijnholmska måled

Artikler om

“Som sædvanlig begyndte [...] Maria Sumire i går at henvende sig til kongressens plenum på quechua, og som sædvanlig begyndte adskillige af hendes kolleger at klage. [En parlamentariker] sagde højtlydt til hende at hun burde tale spansk. Det nye var denne gang et ønske fra [en anden parlamentariker] der i sin iver for at formilde sindene, opfordrede til at installere et automatisk oversættelsessystem i sæderne.”.

Når man ser på Supas og Sumires situation i kongressen, forstår man hurtigt hvorfor quechua er blevet et truet sprog. På trods af et stort antal nationale og internationale love der stadfæster personers ret til at tale sproget og blive undervist i og på det, og til trods for love der stadfæster statens ansvar for at anerkende, beskytte og endda udvikle de oprindelige sprog (Trapnell og Neira 2006: 267-274), kan man næsten udelukkende observere en national sprogpolitik der bygger på at underminere de oprindelige sprog og diskriminere den del af befolkningen der har disse sprog til modersmål.

De to peruanske parlamentarikere [Maria Sumire](#) og [Martha Hildebrandt](#) diskuterer her forslaget om Lov om Bevaring, Brug og Udbredelse af de Oprindelige Sprog. Martha Hildebrandt viser med al tydelighed at den indianske Maria Sumire er et underklassemenneske.

Sprogpolitikken er en videreførelse af kolonitidens menneskesyn

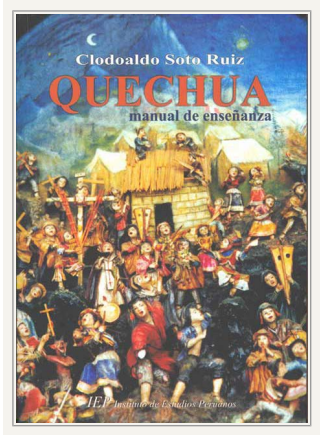
Peru er som så mange andre lande en tidligere [koloni](#). Landet har været uafhængigt siden 1821. Og som i så mange andre tidligere kolonier blev koloniherrernes sprog bibeholdt som officielt sprog i landet. Det kunne have været oplagt at man dengang havde indført quechua som officielt sprog, da dette var det dominerende sprog i landet før spanierne erobrede det. At dette ikke blev tilfældet, kan skyldes at uafhængigheden blev opnået af landets elite som hovedsageligt bestod af [mestizer](#), dvs. efterkommere af blandede ægteskaber mellem spaniere og den oprindelige befolkning som videreførte idéen om europæernes overlegenhed (Manrique Galvez 2003: 6).

Denne idé blev herudover flettet sammen med en anden importeret idé: én stat – ét folk – ét sprog. Igenem århundrederne handlede de politiske diskussioner vedrørende den oprindelige befolkning derfor fx om hvorvidt de overhovedet var mennesker og sidenhen om hvordan denne befolkning kunne opdrages, civiliseres og tilpasses til nationen såvel kulturelt som sprogligt.

‘Latin America’s option for the indigenous peoples has, from the beginning of the Republican era of the 19th century until very recently (and perhaps even still) been one of cultural and linguistic homogenisation.’
(Lopez og Küper 2000, 26).

Skolen

Denne homogenisering har især taget fart med indførslen af skolen. Peru er et stort land, næsten 30 gange større end Danmark, og en stor del af de områder, den oprindelige befolkning bor i, er meget svært tilgængelig. Det gælder især for de etniske grupper der bor i regnskovsområderne. På trods af dårlig eller ikke-eksisterende infrastruktur, vil man i dag kunne finde en skole i selv de mest afsides liggende landsbyer.

Undervisningssproget er spansk i de fleste skoler, selvom der i lovgivningen også på dette punkt siden 1930erne har stået at børn med andre modersmål end spansk skal undervises på disse sprog. At få uddannet et tilstrækkeligt antal lærere til at mestre denne opgave har dog aldrig været en politisk prioritet. Ligeledes findes der stadig ikke undervisningsmateriale til alle sprog. Dertil kan føjes lærernes egen modstand mod at bruge de indfødte sprog. Mange lærere taler de indfødte sprog, men bruger dem ikke i skolen. Nogle føler sig usikre fordi de ikke ved, hvordan de skal oversætte fagudtryk, andre mener, at de indfødte sprog er underudviklede og derfor ikke kan bruges i skolen, og endelig er der dem der mener at kun det spanske sprog kan sikre deres elever en bedre fremtid. De samme holdninger vil man kunne møde hos forældrene.

“[I]n Latin America, school generally came to the rural zones hand-in-hand with Spanish. This fact stood out, and still does, in the conceptions that indigenous people have about this

aktuelle sprog Alfabeter Anmeldelser arabisk

Biblen bogstaver børn Danmark Dansk Dialekter

engelsk esperanto Formidling fransk identitet

konsonanter Medier modersmål Musik Navne norsk Ord

ordbøger ordforråd oversættelse Plansprog religion

romanske sprog russisk Sjøv skriftsprog sprogdød Sproggeografi

sprogbort Sprogpolitik sprogteknologi

svensk truede sprog tv tyrkisk tysk Udtale

Underholdning video vokaler

Arkiv	Resources
januar 2015	Ethnologue: Languages of the World
december 2014	Forvo – All the Words in the World. Pronounced.
november 2014	
maj 2014	LL-Map: Language and Location
marts 2014	Minority Rights Group
februar 2014	Omniglot. Writing Systems and Languages of the World
oktober 2013	UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger
august 2013	
marts 2013	World Atlas of Linguistic Structures (WALS)
januar 2013	
december 2012	
november 2012	Resurser
oktober 2012	
september 2012	Bogstavlyd
juli 2012	Dansk sprognavn
juni 2012	Den danske ordbog
maj 2012	Dialekt.dk
april 2012	dk.kultur.sprog
marts 2012	Korpus.dk
februar 2012	Nye ord i dansk på nettet (NOID)
januar 2012	Ordbog over det danske sprog
december 2011	Ordnet. Dansk sprog i ordbøger og korpus
november 2011	Sproget.dk
oktober 2011	Svenska Akademien
september 2011	Ø (Schwa.dk)
august 2011	
juli 2011	
juni 2011	
maj 2011	
april 2011	
marts 2011	
februar 2011	
januar 2011	
december 2010	
november 2010	
oktober 2010	
september 2010	
juni 2010	
maj 2010	
april 2010	
marts 2010	
februar 2010	
januar 2010	
december 2009	
november 2009	
oktober 2009	
september 2009	
august 2009	
juli 2009	
juni 2009	
maj 2009	

Undervisningsvejledning i quechua

institution and about the roles and functions that the various languages occupy in it. For many people, their language still does not belong in the school, nor can it be used in it. It is believed that Spanish alone is the language of reading and writing, and many parents still believe that learning to write means learning Spanish, the language required to operate more fully and exercise their citizenship rights." (Lopez and Küper 2000: 28-29).

april 2009

marts 2009

Den hvide mands overlegenhed

På den måde er det koloniale projekt meget vellykket. Størstedelen af den indianske befolkning har selv taget idéen om den hvide mands overlegenhed til sig. Social opstigning er forbundet med at man skal lægge alle de indianske identitetsmarkører fra sig, og sproget er essentielt i denne proces. Sproget quechua mister dagligt talere, fordi mange selv vælger eller vælger for deres børn, at sproget ikke skal videreføres.

Det er derfor at Hilaria Supa og María Sumire har skabt overskrifter. De provokerer den sociale orden når de vælger at tale quechua og gør en dyd ud af at tage traditionelt tøj på. De er ikke de første til at protestere imod den koloniale orden, men de er heldige at der denne gang eksisterer en national og international bevågenhed og solidaritet der manifesteres igennem åbne breve til diskriminerende parlamentsmedlemmer, blogs, konferencer. De bruger internationalt anerkendte argumenter for at forsvare deres sprogbrug og deres politiske projekter, hvoraf mange handler om at sikre den indianske befolkning bedre muligheder i samfundet på deres egne præmisser.

Wiphala, det kvadratiske regnbueflag, er quechaernes identitetssymbol og bruges også af andre indianerfolk (og er ikke altid kvadratisk). Det forbindes med inkaerne og er officielt flag for byen Cusco der var hovedstad i inkariget, og fx også for quechuaerne i NCANF, Nye Sydamerikanske Fodbold-Føderationers Råd. I Bolivias nye forfatning fra oktober 2009 blev en variant af wiphala ophøjet til Bolivias officielle flag ved siden af det gamle.

Genoplive quechua?

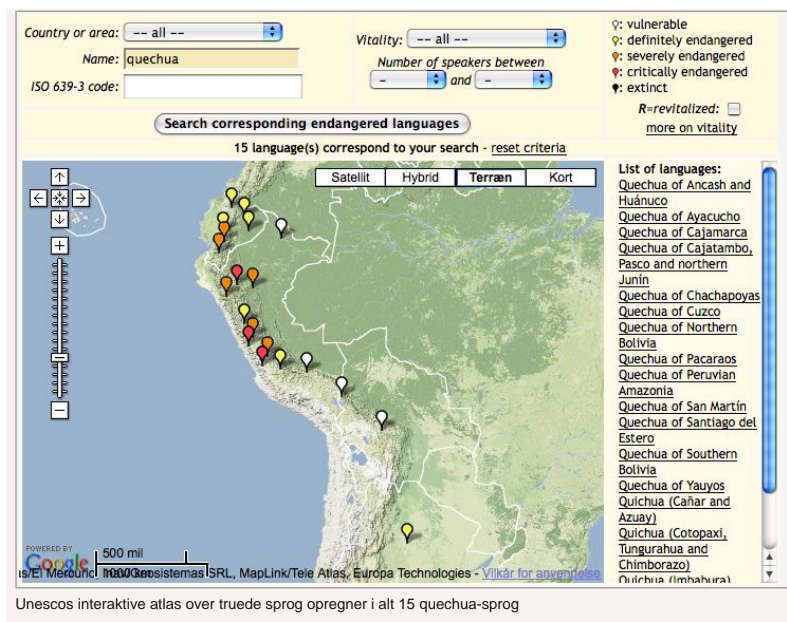
Sproget quechua befinder sig i en oprejsningstid. I Peru har nationale telefonselskaber de seneste fem år fået øjnene op for antallet af quechuatalende kunder, så de fx laver reklamer på quechua og det nærtbeslægtede [aymara](#), har lavet telefoner med display på quechua og aymara samt tilbyder kundeservice på quechua. Google har lavet en [søgemaskine](#) på quechua, man kan få [Windows XP på quechua](#), flere og flere jobopslag i quechuatalende områder kræver at man kan tale quechua, quechua-sprogkurser bliver ifølge lærerne nu ikke kun efterspurgt af [udlændinge](#) og over [nettet](#), men også af de lokale. Konferencer begynder at blive afholdt delvist på quechua. Der er en [wikipedia](#) på quechua.

Alligevel betragtes dette af peruanske sociologer og sprogforskere kun som små dråber i vandet. De peger på at Sandhedskommissionens rapport efter borgerkrigen mellem 1980 og 2000 viste at 75% af den dræbte befolkning havde haft quechua som modersmål. Der er altså tale om en etnisk udrensning. Diskriminationen af den quechuatalende befolkning har været massiv og er institutionaliseret i en sådan grad at disse overfladiske initiativer ikke vil rykke nævneværdigt ved den etablerede orden.

Hilaria Supa og María Sumire kæmper ikke på deres egne vegne, men som de selv har udtrykt det, kæmper de på vegne af en hel kultur.

FAKTABOKS 1:

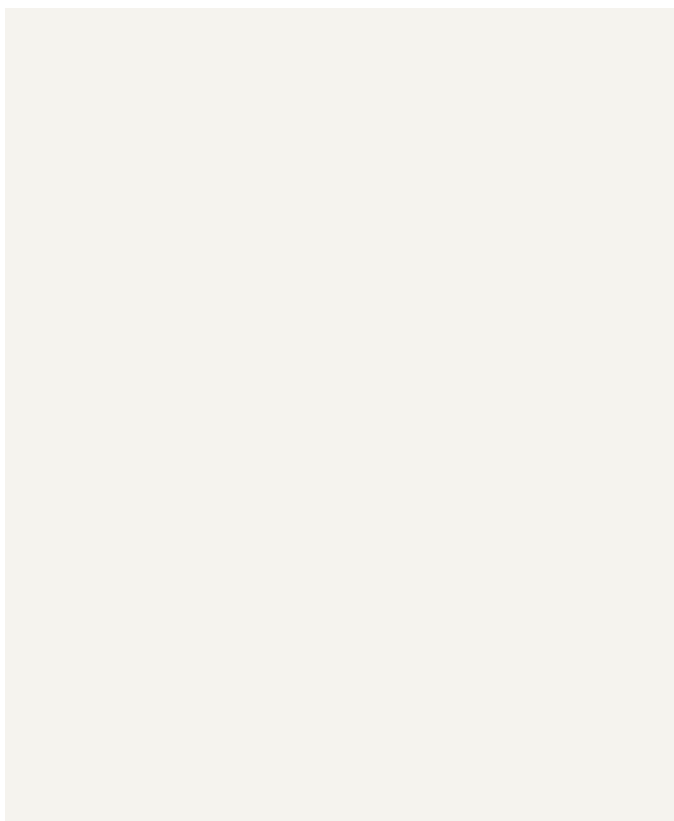
Hvor truet er quechua?

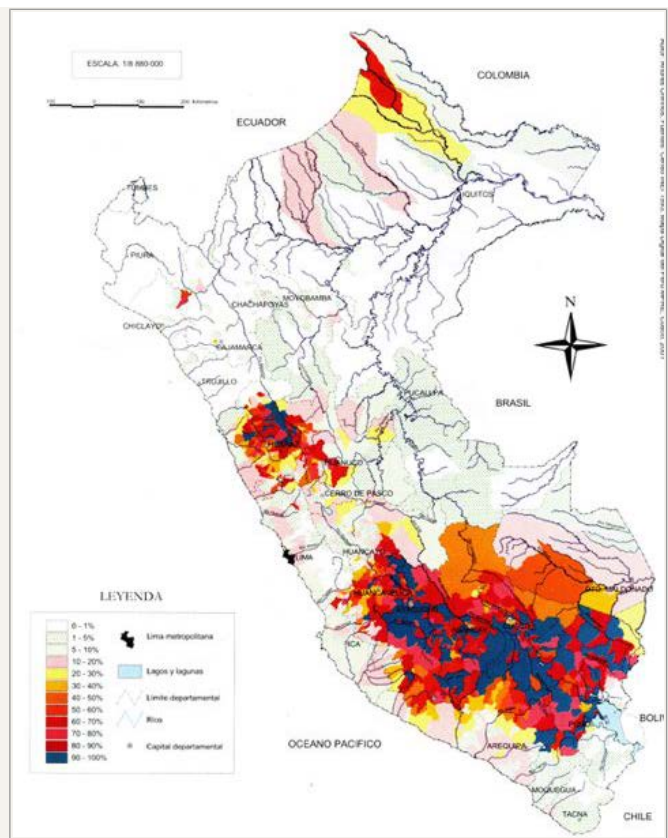
Quechua tales hovedsageligt i Peru (ca. 3,5 mill. personer), Bolivia (ca. 2,1 mill.) og Ecuador (mellem ½ og 1 mill.), men også i mindre omfang i Colombia, Brasilien, Chile og Argentina. Ser man på UNESCOs [verdenskort](#) over truede sprog, er det især quechua-varianterne i Peru og Ecuador der anses for at være hhv. "definitively endangered", "severely endangered" og "critically endangered", mens Bolivias varianter kun anses for at være "vulnerable". På kortet kan man også se, at det for både Peru og Ecuador gælder, at jo længere væk quechua-varianten ligger fra hovedstaden, jo bedre har den det.

For at afgøre hvor truet et sprog er, bruger UNESCO 9 [kriterier](#).

1. Det absolutte antal af personer der taler sproget.
2. Antallet af personer der taler sproget som del af den samlede befolkning.
3. Adgang til undervisningsmaterialer der gør det muligt at blive undervist i og på sproget.
4. Sprogets udvikling i forhold til nye domæner og medier.
5. Dokumentation af sproget.
6. Statslige og institutionelle sprogholdninger og –politikker, herunder sprogets officielle status og brug.
7. Forandringer i de domæner hvor sproget bruges.
8. Sprogbrugernes egne holdninger til deres sprog.
9. Sprogoverførsel mellem generationer.

Tætheden af quechua-talende i Peru fra fem år og op. (Kort: runasimi.de)

FAKTABOKS 2:

Hvad er en sprogpolitik?

Udtrykket "sprogpolitik" bruges om de politiske beslutninger der træffes vedrørende brugen og udviklingen af sprog inden for en stat. Et lands sprogpolitik afspejles fx i beslutninger om hvilke sprog der skal være officielle sprog, hvilke fremmedsprog der skal undervises i, hvilke sprog der generelt gives økonomisk støtte til osv. Man skelner mellem sprogpolitik og sprogplanlægning (Phillipson, Robert 1992. [Linguistic Imperialism](#). Oxford University Press. S.86-90) hvor sidstnævnte er konkretiseringer af førstnævnte.

Susanne Jacobsen Pérez

cand.mag. i Kultur- og sprogødestudier og Pædagogik

Læs også:

1. [UNESCOs nye atlas over verdens truede sprog](#) Tredje udgave af UNESCOs Atlas of the World's Languages in Danger er netop udkommet, og som hovedredaktør har jeg haft ansvar for, at det er kraftigt revideret og på flere...
2. [Älvdalsk: Et kontant sprog](#) En pige og syv drenge i afgangsklassen (9.) i Älvdalen i Dalarna modtog i forrige uge 6.000 svenske kroner hver for at kunne det lokale minoritetssprog älvdalsk. Det er et...
3. [Nicaragua erklærer sig analfabetismefrit](#) I lørdags landede udviklingsminister Ulla Tørnæs i et feststemt Nicaraguas hovedstad, Managua. Flere europæiske lande, bl.a. Norge og Finland, har netop standset bistandshjælpen til Nicaragua som straf for uregelmæssigheder ved...
4. [Nu kan hele The Linguists ses på Babelgum](#) Dokumentarfilmen The Linguists kan nu ses i sin fulde udstrækning, i time og 4 minutter, på filmkanalen Babelgum. Den er en af de seneste i rækken af film om den...

Tagget med: aktuelle sprog, Amerika, Argentina, aymara, Bolivia, Brasilien, Chile, diskrimination, domæner, Ecuador, elite, fagudtryk, generation, Google, homogenisering, identitetsmarkører, indianske organisationer, indianske sprog, infrastruktur, inka, interaktiv, international lov, koloni, kongres, kultur, Linguistic Imperialism, lærere, Medier, mestizo, modersmål, officielt sprog, oprindelige befolkning, overskrifter, oversættelse, Peru, quechua, reklame, rettigheder, revitalisering, Robert Phillipson, romanske sprog, Sandhedskommissionen, skole, solidaritet, spaniere, spansk, Sproggeografi, sprogholdninger, sprogekort, sprogkurser, Sprogpolitik, status, Sydamerika, søgemaskine, telefon, truede sprog, tv-reklame, undervisningsmaterialer, undervisningssprog, unesco, video, wikipedia

6 kommentarer

mette bang

30. januar 2010 • 15:13

Bare en tanke, men hvad ville der ske, hvis de grønlandske og færøske folketingsmedlemmer pludselig

begyndte at tale deres modersmål fra folketingets talerstol? Ville vi så indføre simultantolkning?

Svar

Gunnar Gällmo

30. januar 2010 • 15:17

Quechua talas alltså av ungefär lika många människor som svenskan, eller dubbelt så många som danskan (om man inte räknar norskt bokmål som danska).

Som jämförelse med kravet att få tala quechua i Perus parlament kan nämnas att svenska riksdagsprotokoll från 1600-talet innehåller inlägg inte bara på svenska utan också på både tyska och nederländska.

Men det var då det.

Svar

Peter Bakker

30. januar 2010 • 21:58

Fru Hildebrandt er meget nedladende, brr.... Det er forfærdeligt..

Hvis man vil lære Quechua eller Aymara, er der her nogle spil:

<http://romani.uni-graz.at/voices/>

(hvis man ellers kan få dem til at køre...)

Og Mette Bang, jeg synes det ville være fantastisk at høre grønlandsk eller færøsk i folketinget. God ide! Jeg glæder mig!

Svar

Jens S. Larsen

1. februar 2010 • 13:18

Grønlandsk og færøsk har en status der ikke helt kan sammenlignes med quechua, idet Grønland og Færøerne er selvstyrende områder, som det er relativt let at konvertere til selvstændige lande (det bliver i hvert nemt nok at trække landegrænserne). Spørgsmålet er derfor snarere om landstingene i Thorshavn og Nuuk har de kompetencer de skal have, end hvilke sprog der skal bruges i Folketinget.

Derimod er der ingen tvivl om at quechua og aymara bør indføres i det peruvianske parlament. Her er spørgsmålet blot hvor mange af de indfødte sprog i Peru man skal gøre officielle, og, når det er nogenlunde klarlagt, hvilken status man skal sigte efter at spansk skal have i landet fremover.

Svar

Tove Skutnabb-Kangas

7. februar 2010 • 10:35

Susanne nævner ikke i sin udmærkede artikel noget af det som hun selv har publiceret om Peru, så her kommer referenser til to fantastiske artikler:

Pérez, Susanne Jacobsen (2009). 'The contribution of postcolonial theory to intercultural bilingual education in Peru: an indigenous teacher training programme'. In Skutnabb-Kangas, Tove, Phillipson, Robert, Mohanty, Ajit & Panda, Minati (eds). Social Justice through Multilingual Education. Bristol: Multilingual Matters, 201-219. (<http://tiny.cc/6eRkp>, se også <http://uri.fi/EO/>).

Susanne Pérez Jacobsen and Lucy Trapnell Forero: Language and culture in education: comparing policies and practices in Peru and Ethiopia. I tryk, i Heugh, Kathleen & Skutnabb-Kangas, Tove (i tryk). Multilingual Education Works: from the Periphery to the Centre. New Delhi: Orient BlackSwan.

Svar

Ole Stig Andersen

9. oktober 2010 • 01:02

Ovre på Lingvistbloggen har Östen Dahl set på Perus nobelpristager i litteratur, Mario Vargas Llosas synspunkter om sprog. Og i Dagens Nyheter fortæller Vargas Llosas tidligere oversætter hvorfor han afbrød samarbejdet. Det skyldtes angivelig forfatterens holdning til de indfødte sprog quechua, aymará og andre, som han ikke mener har noget at tilføre Perus udvikling.

http://ling-map.ling.su.se/blog/blog_ak.php?q=726

Svar

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Hjemmeside

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.